TABIIY RESUSRLAR VA ULARNING TABIATDAGI AHAMIYATI

Ibroximov Ulug'bek Sharif o'g'li
Toshkent davlat yuridik universiteti Atrof muhit huquqi va barqaror rivojlanish fakulteti magistranti

Annotatsiya: Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish bugungi kundagi eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Har qanday davlatda iqtisodiy ko‘rsatkichlar tabiiy resurslar bilan ta’minlanganlik va resurslarni barqaror boshqarish imkoniyatlari bilan baholanadi. Tabiiy resurslarning mavjud emasligi yoki ular sifatining pastligi boshqa turdagi resurslar sarfining ortishiga olib keladi. Iqtisodiyotni modernizasiyalash sharoitida resurslardan samarali va kompleks ravishda foydalanishning asosiy yo‘nalishlarini o‘rganish, atrof muhitni muhofaza qilish bo‘yicha muammolarni bartaraf etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so’zlar: Tuproq eroziyasi, atmosfera, tabiiy boyliklar, xomashyo, resurs.

Tabiiy resurslar, tabiat tomonidan taqdim etilgan moddalar, materiallar va xizmatlar. Tabiiy resurs chuchuk suv, havo va yer kabi alohida obyekt sifatida yoki rudalar, elementlar va ko‘pgina energiya manbalari kabi resurslarni olish uchun qo‘shimcha qayta ishlashga muhtoj bo‘lgan xomashyo. Tabiat resurslariga Quyosh energiyasi, Yerning ichki issiqligi, suv, yer, mineral boyliklar, foydali qazilmalar, o‘simliklar, tuproqlar, hayvonot dunyosi kiradi. Tabiat resurslari tugaydigan va tugamaydigan, tiklanadigan boyliklarga bo‘linadi. Tabiiy resurslarning kamayishi - bu yerdan asosiy moddalarning olib tashlanishi. Bu moddalar tabiiydir, chunki ular tabiat tomonidan taqdim etiladi. Ular inson faoliyatining hech qanday hissasisiz tabiiy jarayonlar natijasida hosil bo'ladi. Tabiiy resurslarning kamayishi sabablari tabiiy yoki texnogen bo‘lishi mumkin. Dunyo duch keladigan eng jiddiy manbalardan biri bu chuchuk suv yetishmasligidir. Odatda toza suv qayta tiklanadigan manba hisoblanadi. Saudiya Arabistoni va Shimoliy Afrikadagi kabi bu suvli qatlamlarni qayta tiklanmaydigan suv sifatida ko‘rish kerak. AQShning Buyuk tekisliklaridagi, Hindistonning shimoli-g'arbiy qismidagi va Xitoyning shimolidagi suvli qatlamlari shunchalik tez foydalanilmoqdaki, suv sathi soat sayin tez pasaymoqda. Bu chuqurroq quduqlarni burg‘ilash va suvni yer yuzasiga ko‘proq masofaga ko‘tarish uchun ko‘proq energiya sarflash kerakligini anglatadi. Tabiiy resurslarning kamayishi, undan ko‘p foydalanish bir qancha salbiy oqibatlarga olib keladi. Birinchidan, Resurslarning haddan tashqari ko‘p ishlatilishi tufayli ba’zi hayvonot va o’simlik turlari yo'q bo'lib ketishi mumkin. Ma'lumki, o‘rmonli hududlar minglab hayvonlarning yashash joyi hisoblanadi, lekin o‘rmonlarning kesilishi asta-sekin o‘rmonlarda yashash muhitini yo‘q qilmoqda. Baliq ovlash va ifloslanish kabi amaliyotlar xuddi shunday orkinos baliqlari kabi dengiz turlari sonining keskin kamayishiga olib keladi. O‘rmonlarning kesilishi va ifloslanishi suvning ifloslanishi, isrof qilinishi va tabiiy suv yig‘ish joylarining vayron bo‘lishi oqibatida suv resurslarining kamayishining asosiy sabablari hisoblanadi. Hozirgi holatga ko‘ra, bir milliardga yaqin odam o‘rmonlarning kesilishi, suv manbalari va yer osti suvlarining ifloslanishi oqibatida toza suvga ega emas. Suv tanqisligi ocharchilik va oziq -ovqat xavfsizligiga olib keladi. Neft inqirozi ham insoniyat oldida turgan eng xavfli masala hisoblanadi. Xalqaro energiya istiqbollari tadqiqoti shuni ko'rsatdiki, neftdan foydalanishning yuqori sur’ati tufayli qolgan neft miqdori atigi 25 yil davom etadi. Bundan tashqari, Yevropa olimlari tadqiqotiga ko'ra, 2030 yilga borib neft iste'moli kuniga 118 million barrelni tashkil qiladi. Odamlarning energiya iste'moli tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda, energiya ishlab chiqarishda foydalaniladigan resurslarni almashtirish hali ham sekin amalga oshirilmoqda. Neft ishlab chiqarish, qazib olish va tashishda ko‘plab faoliyat turlari orasida muhim tovar bo'lib, uning tugashi halokatli bo'ladi. Neft kamayib ketishining salbiy oqibatlariga biznesning qulashi, rivojlanayotgan mamlakatlarda yashash

narxining yuqoriligi va transport sohasidagi noaniqlik kiradi. Bundan tashqari, neftning kamayishi xalqaro keskinlikni keltirib chiqarishi mumkin, chunki hamma qolgan neft ta'minotiga kirishni xohlaydi.

Xulosa o‘rnida shuni keltirishimiz mumkinki, tabiiy resurslarni fuqarolar va davlat oqilona foydalanishi va atrof-muhitni muhofaza qilishi kerak. Sababi, ushbu masala xalqaro darajada qonun hujjatlari, milliy qonunchiligimizda bizga majburiyat qilib belgilangan.

WORDLY
KNOWLEDGE